

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Педагогічний Університет ім. Комісії Національної Освіти в Кракові
Інституту нейропсихотерапії (Відень, Австрія)
Трансільванський університет Брашова (Румунія)
Центр системно-орієнтованого консультування, лікування та психотерапії ZSB (Австрія)
Центр психічного здоров'я Тоом Паргі (Таллін, Естонія)
Коледж Санта-Фе (США)
Вільний університет Брюсселю (Бельгія)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Криворізький державний педагогічний університет
Регіональне представництво Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
в Полтавській області
Головне управління Національної поліції в Полтавській області
ГУ ДСНС України у Полтавській області
Управління патрульної поліції в Полтавській області
Центр психічного здоров'я КП «Обласний заклад з надання психіатричної допомоги
Полтавської обласної ради»
Благодійна організація «Світло надії»
Гендерний центр Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ПРОЯВИ РЕЗИЛІЄНТНОСТІ НА РІЗНИХ РІВНЯХ СИСТЕМИ: СІМ'Я, ОСВІТА, СУСПІЛЬСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ

**Збірник наукових матеріалів
II Міжнародної науково-практичної конференції**

23-24 травня 2024 року

Полтава – 2024

**РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД**

Тур Оксана

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Війна в Україні спричинила не лише руйнування інфраструктури та економіки, але й завдала значної шкоди психічному здоров'ю людей. Мільйони людей пережили травматичні події, такі як втрата близьких, насильство, переміщення, розлука з сім'ями. Це призвело до зростання рівня тривоги, депресії, посттравматичного стресового розладу та інших проблем з психічним здоров'ям. У цих складних умовах роль професії психолога неможливо переоцінити, тому вища освіта на сучасному етапі розвитку має бути спрямована на створення таких умов, які б забезпечували високу якість професійної підготовки зазначених фахівців.

Важливою складовою професійної підготовки майбутніх психологів є комунікативна компетентність – ключова професійна характеристика, яка передбачає вміння формувати мету і завдання професійного спілкування, організовувати обговорення, послуговуватися етикетними засобами для досягнення комунікативної мети, аналізувати конфлікти, кризові ситуації, вирішувати їх тощо. Методологічну основу дослідження проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців-психологів становить сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених підходів, провідне місце з-поміж яких належить системному.

З. Курлянд поняття «підхід» розглядає як певну позицію, що зумовлює дослідження, проектування, організацію будь-якого явища чи процесу, й наголошує, що підхід визначається певною ідеєю, концепцією, принципом та центрується на основних для нього одній чи двох-трьох категоріях. Так, наприклад, для системного підходу – це категорія «система», для проблемного підходу – «проблема», для компетентнісного підходу – «компетенція» і «компетентність» у їхньому співвідношенні одна до одної [1, с.450]. Розглянемо системний підхід як один з основних у формуванні комунікативної компетентності майбутніх психологів, адже він набув значного поширення в сучасній методології педагогіки, його розглядають як методологічний принцип спеціального наукового пізнання і соціальної практики, основою якого є дослідження об'єктів як системи [2].

Використання системного підходу потребує дотримання певних умов, зокрема: 1) визначення всіх складників досліджуваного педагогічного процесу чи явища; 2) вивчення зв'язків, залежностей кожного елемента від усіх інших і

на цій основі виявлення основних елементів із провідними зв'язками й відношеннями; 3) побудови моделі, що характеризується трьома параметрами: організованістю, цілісністю й ієрархічністю; 4) розкриття залежності означеної системи від зовнішніх умов, оскільки тільки в такому разі система функціонуватиме; 5) опису конкретного елемента в нерозривному зв'язку з усією системою, з описом його загальних і специфічних функцій усередині єдиного цілого; 6) визначення, що властивості досліджуваного процесу, явища базуються не тільки на підсумуванні характеристик його елементів, а й на особливостях системи загалом, самої структури системи [1, с. 34].

Системний підхід втілюється через застосування таких принципів: 1) структурності, що дозволяє аналізувати елементи системи і їх взаємозв'язки в межах конкретної організаційної структури; 2) цілісності, що надає змоги розглядати систему одночасно як єдине ціле і як підсистему для вищих рівнів (елемент метасистеми); 3) ієрархічності, що вможлиблює дослідження множини елементів, котрі розміщені за принципом підпорядкування елементів нижчого рівня елементам вищого рівня; 4) взаємозв'язку зовнішніх і внутрішніх чинників на різних етапах функціонування системи; 5) множинності – використання різних моделей для опису окремих елементів і системи загалом.

З метою формування комунікативної компетентності майбутніх психологів, можна виокремити такі правила імплементації системного підходу: 1) систему формування комунікативної компетентності необхідно розглядати як цілісність; 2) для пристосування до мінливих умов функціонування інваріативні зв'язки системи варто скорочувати; 3) для ефективного впровадження системи формування комунікативної компетентності її структура має бути максимально простою; 4) з-поміж багатьох властивостей і параметрів системи необхідно обирати лише суттєві; 5) система має бути відкритою; 6) система має бути сумісною з тими системами, із якими вона так чи інакше взаємодіє; 7) система має бути орієнтована на чітко визначені еталони якості процесу і результату; 8) деякі дії та операції як елементи системи можна і слід виконувати автоматично, без спеціального впливу на систему; 9) під час практичної реалізації системи необхідно враховувати специфіку кожного її компонента; 10) бажані результати процесу не варто визначати надто жорстко; 11) обов'язковість функціонування системи і альтернативність способів її розвитку; 12) надійність системи формування комунікативної компетентності може бути визначена стабільністю досягнення певних результатів протягом декількох циклів і залежністю цих результатів від інтегративних властивостей системи.

Отже, системний підхід є провідним загальнонауковим підходом, в основу якого покладено дослідження об'єктів як систем. Його головними принципами є структурність, цілісність, ієрархічність, взаємозв'язок зовнішніх і внутрішніх факторів, множинність. Ефективність застосування системного підходу визначається певними правилами: цілісністю, відкритістю, сумісністю, надійністю, альтернативністю та ін.

Список використаних джерел:

1. Курлянд З. І. Педагогіка вищої школи. Київ : Знання, 2007. С. 495.
2. Філософський енциклопедичний словник. В. І. Шинкарук (гол. ред.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 742.

ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ І ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я У СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Пазиніч Юлія, Нестерова Ольга

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

На рівні світової та вітчизняної педагогіки і психології все більше уваги приділяється вивченню проблеми психологічного здоров'я та професійного вигорання у соціально спрямованих фахівців професій типу «людина-людина» (педагогів, лікарів, юристів, психологів, соціальних працівників тощо) [1-3]. А в умовах воєнного стану питання збереження психофізіологічного здоров'я набуває особливої актуальності.

Згідно даних статистики на 2019 рік – близько 210 мільйонів людей у світі страждає на синдром вигорання, а це орієнтовно 5-7% всього населення [2]. У наш час до вигорання призводить не тільки робота, на якій людина перебуває в стані втоми та виснаження, тривале навантаження тощо, а й тривалий стрес.

Метою даної роботи є визначення основних груп симптомів, що становить формування синдрому професійного вигорання, а також рекомендації для запобігання виникнення професійного вигорання.

Поняття «емоційне згорання» було введено до наукового обігу ще у 1974 р американським психіатром Г. Фрейденбергером. Цим терміном він позначав насамперед стан знемоги, виснаження, поєднаний з відчуттям власної марності та використовував його для опису психологічного стану здорових людей, що перебувають в інтенсивному й тісному спілкуванні з клієнтами, пацієнтами в емоційно навантаженій атмосфері при наданні професійної допомоги. Поняття «професійного вигорання» використовували для позначення пережитого професіоналом стану фізичного, емоційного й психічного виснаження, викликаного тривалим перебуванням у ситуаціях, що містять високі емоційні вимоги, які у свою чергу найчастіше є наслідком поєднання надмірно високих емоційних затрат із хронічними ситуаційними стресами.

Визначаємо «професійного вигорання» як: «хронічну втому», стан фізичного, психічного і передусім емоційного виснаження, викликаного довготривалим перебуванням в емоційно перевантажених ситуаціях спілкування, що супроводжується деперсоналізацією, тобто погіршенням ставлення до інших, а іноді й до себе, та редукцією власних особистісних прагнень, що проявляється в утраті відчуття смислу своєї професійної